

Олександр ІЛЬІН

УКРАЇНСЬКИЙ ВИЗВОЛЬНИЙ РУХ У ДОНЕСЕННЯХ ПОЛЬСЬКОГО АГЕНТА “ГУРАЛЯ”

У статті подаються та аналізуються донесення агента польської вивідки Джевала Бек-Бабієва про український визвольний рух початку 30-х років ХХ століття, передусім про діяльність ОУН на Поліссі, Підляшші і Холмщині.

Ключові слова: ОУН, Українська Військова Організація, гетьман Павло Скоропадський, Джевал Бек-Бабієв, Полісся, Брест.

У Державному архіві Брестської області серед документів 1934 р., які стосуються російського монархічного руху в Польщі та Західній Європі, знаходимо чимало свідчень про Організацію українських націоналістів. Мова передовсім про донесення польського агента “Гураля” – Джевала Бек-Бабієва, який періодично інформував поліцію про діяльність членів УВО та ОУН.

Народився Джевал Бек-Бабієв 15 травня 1890 р. в станиці Убеженській Лабінської округи на Північному Кавказі у сім’ї черкеса Баязета Бек-Бабієва і представниці роду кримських ханів Юсуфи Султан-Гірей. У міжвоєнній Польщі Бек-Бабієв видавав себе за полковника Кубанського війська. Наприкінці 1931 р. він створив у Пінську “Козацьку станицю імені Каледіна”, яку й очолив у чині отамана. Він збирав пожертви для станиці й організації “Вільне козацтво” як від приватних осіб, так і від міжнародних організацій. Польська поліція підозрювала його у шахрайстві, бо Бек-Бабієв з’являвся раніше у Варшаві та Бресті під різними прізвищами, де також збирав гроші. У 1934 р. шахрая заарештували, але суд засудив його умовно. Такий вирок можна пояснити лише тим, що 1932 р. отаман Д. Бек-Бабієв став агентом польської розвідки під псевдонімом “Гураль”. За кожне донесення Бек-Бабієв отримував від 5 до 20 злотих. Подана ним інформація свідчить про те, що польський агент спілкувався з людьми, близькими до вищих кіл ОУН і російських монархічних організацій. Рапорти “Гураля”, що стосуються українського визвольного руху, без сумніву, цікаві для дослідників історії ОУН на теренах Полісся, Холмщини, Підляшшя та Гродненщини, яка досліджена тільки фрагментарно.

*Брест над Бугом
22/XI.1934 р.*

*Інформація про українську організацію
у Польщі та її зв’язок з Українською
Бойовою [Військовою] Організацією Коновальця*

У нинішній час в Українському центральному комітеті [УЦК] тривала велика боротьба між так званими “петлюрівцями” і “гетьманцями”, – перемогли гетьманці, що й відгукнулося і у Польщі: з правління Українського центрального

комітету у Варшаві всіх петлюрівців, – залишився тільки один, – на посаді голови пан Ковальський.

У зв'язку з цим приїхав до Польщі генерал Омелянович-Павленко (молодший), який є прихильником гетьмана, і, перебуваючи у Варшаві у жовтні п[оточного] р[оку], не відвідав президента і заступника вбитого Петлюри – Андрія Левицького.

Прихильники гетьмана Павла Скоропадського, котрі свою організацію “Розбудова Нації” об'єднали з українською підіривною організацією полк. Коновальця, у яких спільні засади і намагання – “Незалежна Соборна Україна”, сполучена з Карпатською Руссю і Галичиною.

З отриманої інформації, штаб Української Військової Організації міститься у дворянина Григорія Терлецького, маєтки якого знаходяться біля станції Давидів у Галичині, у Львові ж – у брата Терлецького, власника аптеки на Ринковій площі, є вони емісарами Коновальця, вербуючи у лави цієї організації українську шкільну молодь, поширюючи листівки і т.п.

Резиденція У.В.О. також знаходиться у Залезниках у доктора Долинського.

Син доктора Долинського, Левко Долинський, мешкає у Німеччині, старий член Української Військової Організації, якому дуже довіряє Коновалець. Долинський є управителем маєтку Григорія Терлецького на станції Давидів біля Львова, котрий привозить різні розпорядження, листівки, навіть і амуніцію, передусім револьвери німецької конструкції.

Дворянин Григорій Терлецький має третього брата – також власника земель біля станції Сколе, тобто близько чеського кордону, у якого завжди відпочивають члени Української Військової Організації, котрі перетинають зелений кордон Чехії з Польщею – найчастіше у районі гори Бескид, в тому також допомагають греко-католицькі священики, як мені відомо, – всі кур'єри і члени Української Військової Організації з філії Прага (чеська), які з доручень керівництва У.В.О. перетинають чесько-польський кордон, найперше з'являються на станції Воловець (чеська сторона) у доктора Рукіна, який вказує у порозумінні з чеськими прикордонниками цілком безпечне місце для перетину кордону, потім після перетину кордону прямують до Сколе, де мають зупинитись у Павла Терлецького у маєтку біля Сколе або у місцевого греко-католицького пароха у Сколе (прізвища не знаю), згодом вирушають до Львова, зупиняючись в аптекаря Терлецького або в І. Петровича, який має магазин взуття на вул. Шептицького у Львові.

Члени У.В.О., О.У.Н. та інструктор після приїзду з Німеччини увесь час роз'їжджають, перебувають у маєтку Григорія Терлецького біля ст. Давидів або у Львові в Івана Петровича на вул. Шептицького № 6 (склад взуття), після встановлення контактів із місцевими членами У.В.О. виїжджають до Луцька, де перебувають в Олександра Ковалевського – директора Українського банку в Луцьку.

Стосунки з Українською Військовою Організацією підтримує правник за фахом Павло Куклевський, що мешкає у Мелянувці, вулиця Варшавська лінія № 14, у котрого часто зупиняються члени У.В.О., які у своїх (організації) справах приїжджають до Варшави. Оскільки гетьманці перемогли, то поміж прихильниками Польщі, колишніми вояками Петлюри, з кожним днем все більше і більше є людей, що симпатизують У.В.О. Коновальця, які в кожному мить готові вступити до лав У.В.О. проти Польщі.

Найбільш активних членів У.В.О., які комплектуються із колишніх вояків армії Петлюри, є на терені Верхнього Шльонська і Верхньої Домброви, оскільки німецький кордон близько.

Інструктором У.В.О. є Всеволод Сінклер, працівник шахти “Сатурн”, а також є там, тобто у Королівській Гуті, колишній офіцер української армії Миколай Чайковський, який займається контрабандою, а також підривною українською роботою.

З отриманих відомостей у Бресті н/Б. мають зв’язок з У.В.О., але дуже обережно це здійснюють – адвокат Василь Криницький* і Орпшиєвський, колишній міністр юстиції Української Народної Республіки. Контактують з У.В.О. через колишнього підполковника Ритченко, що роз’їжджає Польщею з образами (на продаж), який часто приїжджає до Бреста, звідки їде до Ковеля, де є також прихильник У.В.О., православний священник, українець Іван Губа, з котрим також контактує вище згаданий член У.В.О. Левко Долинський, що стало живе у Німеччині.

Докладнішу інформацію, як також вказівки, – як листуються, на які прізвища одержують листи, по можливості, подам якнайскоріше.

Гураль¹

Брест над Бугом
23/XI.1934 р.

Інформація, що стосується Української
Військової Організації і стосунок до неї
колишніх вояків армії У.Н.Р. Петлюри у Польщі**

Узагальнюючи мою інформацію про Українську Військову Організацію і стосунків українців-петлюрівців у Польщі, повідомляю: що всі колишні вояки Української армії діляться на два табори, а саме:

Табір гетьманців, – тобто прихильників Павла Скоропадського, який зараз перебуває у Німеччині, проводячи свою роботу солідарно і спільно з Коновальцем, інакше ці організації поєднані і проводять свою роботу не тільки на Радянській Україні, але і у Польщі, і у Галичині.

Кошти на ці цілі одержують від німецького генерального штабу, також підтримують ці акції і Чехословаччина, так, наприклад, відомо мені, що багато українців з Галицького корпусу Петрушевича служать чеськими жандармами(четниками) і митниками, і те все на чесько-польському кордоні, завдяки чому і перетинають члени У.В.О. вдало зелений кордон Польщі з Чехією.

* Василь Гнатович Криницький народився у 1888 р. у Тишовці Томашов-Любельського повіту. Після Першої світової війни відомий адвокат у Бресті, певний час очолював “Просвіту” на Поліссі”. Радянська влада його заарештувала, але 22 червня 1941 р. звільнений німцями. Під час війни працював суддею у Бресті, виїхав на Захід разом із німцями.

¹ Державний архів Брестської області (далі – ДАБО). – Ф. 1. – Оп. 10. – Спр. 260. – Арк. 36, 37.

** Подана Бек-Бабієвим інформація одразу зацікавила воєводських чиновників: вже 26 грудня начальник відділу публічної безпеки Казимир Ролевич написав секретного листа до міністерства внутрішніх справ у Варшаві, в якому переказав донесення агента, підкреслюючи їх доволі сенсаційний характер. Зазначимо також, що “Гураль” намагався зібрати якнайбільше інформації про діяльність ОУН на теренах Полісся та Підляшшя, де він в основному перебував.

Підтримують близькі стосунки з українцями (У.В.О.) у Чехії і з Білоруською організацією – офіцери чеського генерального штабу підполковник Новотний і капітан Захарів, колишній офіцер січових стрільців української народної армії.

Тенденція членів У.В.О. і гетьманців мати свої осередки на терені Конгресової Польщі, де вони не є під наглядом і проводять свою роботу, наприклад, члени Української Військової Організації, які мешкають у Седльцях, вулиця 32-го піхотного полку № 43 Миколай Закаблуковський і землемір Кононенко, компетенція котрих поширюється на Холмський повіт Люблинського воєводства, причому у Миколая Закаблуковського неодноразово бували члени У.В.О. у Седльцях, залишаючи йому інструкції, що торкаються Холмщини, як також і згаданий М. Закаблуковський часто буває у Григорія Терлецького (згаданого у вчораїньому донесенні) в його маєтку біля ст. Давидів близько Львова.

(Також з Миколаєм Закаблуковським підтримують зв'язок через згаданого у вчораїньому донесенні підполковника української армії Ритченко українські діячі, що живуть у Бресті над Бугом, – Блуденко* і Гнойовий** (імена їх не знаю, як і також докладні адреси).

(Гнойовий підтримує контакти з інж. Феценком-Чопівським***, який перебував у Бресті н/Б., а зараз живе у чеській Празі, належить до табору гетьманців і є членом “Розбудови Нації”).

Правдоподібно, але не впевнений, членом У.В.О. є секретар архієпископа Поліського Олександра, священник Житинський****, який живе у Пінську.

* Іван Блуденко (Блудимко) народився у 1897 р. у Глухові Чернігівської губернії, капітан армії УНР, інженер-гідротехнік, з 1938 р. очолював брестський відділ УЦК.

** Іван Боніфатійович Гнойовий народився у 1889 р. на хуторі Гнойові Кременчуцького повіту Полтавської губернії. Закінчив Катеринославський учительський інститут. Прапорщик російської армії і хорунжий армії УНР. З 1929 по 1935 р. працював у Бресті інженером-гідротехніком. Певний час очолював брестський відділ УЦК. Пізніше працював меліоратором у Лодзі. Під час війни заступник голови Українського допомогового комітету у Бресті, тоді у місті він організував і очолив технічну і ремісничу українські школи. У 1943 р. заарештований гестапо. У 1948 р. емігрував до США, жив та помер у Буффало в 1974 р. У США писав статті та спогади про Полісся.

*** Микола Остапович Феценко-Чопівський народився у 1899 р. у селі Вчорайше Сквирського повіту Київської губернії. Хорунжий армії УНР. Працював гідротехніком у Бресті. Командир 109-го куреня Української служби порядку (1942–1943, Вінниця), голова управи СУБ Чикаго. Помер після 1964 р.

**** Агент Бек-Бабієв писав і про православного священника Олександра Житинського, який був особою наближеною до архієпископа Поліського і Пінського Олександра (Іноземцева). Зауважимо, що в оточенні владики було чимало українців-священнослужителів: брати Олександр і Микола Житинські, Павло Калинович, Костянтин Плевицький, Федот Жук, Дем'ян Куліш, Андрій Качан, Євген Селецький, Микола Теодорович, Петро Євсевський, Автоном Корчук та інші. “Гураль” помилявся, вказуючи, що особистим секретарем архієпископа був протоієрей Олександр Житинський, насправді ж ці обов'язки виконував Микола Житинський (рідний брат Олександра). Олександр Омелянович Житинський народився у 1899 р. у містечку Козин Дубненського повіту. 1922 р. закінчив духовну семінарію у Кременці, того же року висвячений священником Володимир-Волинського собору. З 1926 р. ключар Пінського собору, а з наступного року – член Поліської консисторії. З 1936 р. – настоятель Лещинської церкви у Пінську. У 1945 р. після від'їзду до Німеччини митрополита Олександра був адміністратором єпархії. З 1946 р. служив у чорноморському місті Миколаїв, де і помер у 1970 році.

До табору гетьманців і прихильників У.В.О. Коновальця офіційно належать генерали колишньої Української армії Петлюри, а саме:

*генерал Омелянович-Павленко, колишній головнокомандувач української армії, перебував кілька років у Чехії, а зараз – у Німеччині,
генерал Омелянович-Павленко (молодший),
генерал Удовиченко у Парижі,
генерали Куц і Безручко у Варшаві,
генерал Алмазов у Рівному,
генерали Вовк і Приходько у Каліші,
генерал В. Сінклер у Сосновці [на Шльонську].*

Лояльними до Польщі є генерали: Сальський, Змієнко*, Загородський, яких у своїх зверненнях гетьман Скоропадський називає зрадниками Соборної України і польськими виродками.

Генерал Омелянович-Павленко (молодший), який у жовтні приїхав з Чехії до Польщі, свій приїзд відразу розпочав тим, що під час загального зібрання Українського центрального комітету залишився у правлінні єдиний з групи так званих “петлюрівців”, тобто інж. Ковальський, а решта ген. Сальський і ген. Змієнко мусили вийти з правління, а зараз генерал Омелянович-Павленко перебуває у Кракові, де створив українську гетьманську організацію, до якої увійшли як гетьманці і члени У.В.О.: підполк. Укр. Ар. Терещенко і випускник гірничої академії у Кракові Суходол, що стало мешкає у Кракові.

Правдоподібно часто потаємно збираються у мешканні Блуденка або Гнюйового у Бресті н/Б. українські діячі під прикриттям гри у карти, залагоджують справи У.В.О., завжди під час приїзду Ритченко, котрий завжди приїжджає з Варшави чи зі Львова. Не можу встановити, коли і як приїжджає Ритченко, щоб не була підозрілою така моя коротка інформація.

Гураль²

Брест н/Б

1 грудня 1934 р.

Інформація

про роботу Організації Українських Націоналістів на терені Підляшшя і Полісся

З отриманої актуальної інформації повідомляю, що українець Зеневич, зараз польський громадянин, який живе у Білій-Підляській, де працює секвестором фінансового відділу, багато років є активним членом У.В.О., а зараз О.У.Н. і проводить свою роботу на Підляшші, причому роз'їжджає по повіту Біла-Підляська і розповсюджує листівки О.У.Н., які отримує у Седльцях від Миколая Закаблуковського,

* Олександр Федорович Змієнко народився у 1894 р. у с. Підпилип'є Подільської губернії. Закінчив Кам'янець-Подільське реальне училище, Одеське артилерійське училище, прискорені курси Військової академії Генерального штабу. Під час Першої світової війни – офіцер російської армії. Підполковник армії УНР, згодом командував полком, начальник штабу дивізії, штаб-старшина для доручень командувача армії УНР Симона Петлюри. Після війни служив у польській поліції. З 1928 р. коморник у Каменці-Литовському, потім у Бресті. Під час Другої світової війни працював суддею у Бресті, виїхав на Захід разом з німцями. Помер у 1965 р. у місті Водонзі (Австралія).

² ДАБО. – Ф. 1. – Оп. 10. – Спр. 260. – Арк. 38, 39.

що мешкає у Седльцях, вулиця 22 піхотного полку № 46, причому М. Закаблуковський є керівником осередку О.У.Н. на Холмщині і Підляшші, до складу якої входять:

керівник Миколай Закаблуковський, Седльце, вул. 22 п.п. № 46,

заступник інженер Кононенко, Седльце, вул. 22 п.п. № 46,

причому брат Миколая Закаблуковського, Олександр Закаблуковський, маскується тим, що є агентом слідчого відділу Д[ержавної]П[оліції] у Седльцях і мешкає спільно зі своїм братом, завдяки цьому успішно проводить роботу в О.У.Н.

Згаданий Зеневиц належить до осередку ОУН у Седльцях, тобто до "п'ятірки", і його компетенція – повіт Біла-Підляська і Тересполь включно, є він 3-м в осередку в Седльцях.

4-м в осередку є Віктор Шевчук, який мешкає у Холмі Люблинським, вул. Облонського № 9 і працює чиновником на залізничному вокзалі у Холмі, його компетенцією є Холмський повіт, Люблинське воєводство.

5-м в осередку є Олександр Саєнчук, який живе у селі Майдан-Невірков, гміна Котлін, Томашовський-Любельський повіт, його компетенцією є Томашовський повіт.

Причому кожний з них має 5 співпрацівників, про них невідомо нічого, система О.У.Н. є в п'ятірках.

У Бресті н/Б. осередок О.У.Н. складається з інженера Блуденко, колишнього секретаря "Просвіти" Яковенко* і Крижанівського** (старшого), який мешкає на вул. 3 травня, що стосується інженера Гнойового, під псевдонімом "Сидор Білоног", то він виїхав до Варшави, де зараз і мешкає, а саме у повіті Брест н/Б. осередок О.У.Н. складається: інж. Блуденко, Яковенко – колишній український суддя, Крижанівський – правник, добродій "Тарас" і добродій "Філіп", то псевдоніми – прізвища не можу дізнатися, причому кожний зі згаданих має по 5 співпрацівників. Кореспонденцію отримує кожний з них, а згадані члени осередку по черзі, тобто кожний раз присилається до іншого, як також, коли приїжджає колишній полковник Ритченко, то в кожний свій приїзд спілкується з іншим і приїжджає раптово.

У Кобрині і Кобринському повіті є осередок, який складається з трьох осіб, а саме: колишній підполковник, а зараз поручик запасу польського війська Володимир Вологодський, який працює в Кобринському еміграційному бюро, його права рука – підпоручик Гноянко***, будівельний підприємець і технік, який постійно проживає у Кобрині і Крамаренко – також будівельний технік, не у кожного є по 3 співпрацівники, і навіть їх компетенція поширюється на терен Пружанського повіту, де ще осередок О.У.Н. не створений.

* Микола Миколайович Яковенко народився 27 січня 1886 р. у Бресті, працював у міському магістраті, був секретарем і скарбником "Просвіти на Поліссі". Як повідомляв "Гураль" у 1934 р. він виїхав до Львова.

** Микола Климович Крижанівський народився 1876 р. у подільському місті Тульчин. Юридичну освіту одержав у Київському університеті і ще до революції працював земським начальником у Бресті. Після визвольних змагань опинився спочатку у Пінську, а потім разом з родиною повернувся до Бреста, де керував адміністративним відділом магістрату, певний час очолював "Просвіту на Поліссі". Загинув у сталінських таборах. Його син Андрій Крижанівський був досить відомим українським прозаїком, редактором варшавського літературного часопису "Ми".

*** Юстин Васильович Гноянко народився 1898 року. Хорунжий армії УНР, на початку 30-х років очолював кобринський відділ УЦК. У 1939 р. працював будівельним техніком у Кобрині.

Я дізнався, що література і листівки, які привозять з Німеччини, а потім розповсюджують Польщею, їх інструкції знаходяться у Піютркуві-Трибунальському, вул. маршала Пілсудського № 59 у колишнього військового Черненко, є там великий осередок О.У.Н., і входять до нього всі українці, котрі закінчили навчання у Чехії (Подєбрадська академія), а в виду того, що їх скоротили, стали активними членами О.У.Н., яка їх фінансово підтримує.

Маю обов'язок у короткім часі довести роботу згаданих мною представників гетьманців і членів О.У.Н. на всіх вказаних теренах, а саме:

у Галичині

Дворян братів Григорія і Павла Терлецьких, а також аптекаря Терлецького на площі Ринок у Львові.

Івана Петровича – власника складу взуття у Львові, вул. Шептицького, де у нього конспіраційна квартира.

Доктора Долинського у Залециках, і встановити приїзд його сина Левка Долинського, тобто, коли він приїде із Німеччини і під яким прізвищем, як і де він зупиниться.

у Конгресовій Польщі

Павла Куклевського, який живе у Меланувце, повіт Варшава

Седльцях – Миколая Закаблуківського

Біла-Підляська – Зеневица

Холм-Люб. – Віктора Шевчука, який працює з колишніми депутатами Українського клубу Васильчуком і Ру(...?)

Брест н/Б. – інж. Блуденко та інші

Кобрин – Володимир Вологодський і цілий осередок

Пінськ: Житинський

Луцьк: А. Ковалевський

Ковель: український православний священик Іван Губа, а також згаданих генералів Омеляновичів-Павленків і інших, подаючи про те всі доводи, вказівки, циркуляри, що привозить емісар Ритченко на терен Бреста н/Б.

Гураль³

Брест н/Б

3 грудня 1934 р.

Інформація

про Організацію Українських Націоналістів
на терені Полісся

У своїм донесенні від 1 грудня н.р. помилково написав, що в осередку ОУН у Бресті н/Б. є Яковенко – був він секретарем “Просвіти”*, але зараз він перебуває

Нагороджений “Хрестом Симона Петлюри”.

³ ДАБО. – Ф. 1. – Оп. 10. – Спр. 260. – Арк. 30.

* У міжвоєнний час у Бресті було два головних центри українського руху: місцева “Просвіта” і відділ Українського центрального комітету у Польщі. “Просвіта” на Поліссі” виникла ще 1918 р., коли Холмська губернія та її центр Брест входили до складу Української держави гетьмана Скоропадського. Серед засновників “Просвіти” був юрист Володимир Криницький, якого скерував український уряд для організування судової системи на Берестейщині. У січні 1919 р., коли місто захопили польські війська, всі українські організації були заборонені, а їхні діячі заарештовані. Поновила діяльність берестейська “Просвіта” лише у 1922 р. Вона складалась як із місцевих поліщуків, так і з колишніх вояків української армії Симона Петлюри, які оселилися на Поліссі. Серед організаторів “Просвіти” й активних

у Галичині у Львові, – місце Яковенка зайняв якийсь колишній офіцер (поручник) армії УНР Вьюн*, – який був делегований від варшавського УЦК**, філія у Бресті н/Б, на загальний з'їзд Українського центрального комітету у Варшаві і був від гетьманців “Розбудови нації”, причому вказаний Вьюн повинен створити українські кадри на терені Полісся.

Взагалі про українські кадри подам все актуальне 4 грудня н.р.

Гураль⁴

Брест н/Б

4 грудня 1934 р.

Інформація

про Організацію Українських Націоналістів
на терені Білостоцького воєводства і Полісся

Із отриманих відомостей до осередка О.У.Н. у Білостоку належать такі особи:

Інженер Богдан, який живе у Білостоку, походить із Галичини; колишній січовий стрілець, працює у земельному відділі, стоїть на чолі п'ятірки, членами якої є:

Момонт з фахом землемір, живе у Білостоку, одержує роботу від Богдана.

Інж. Ковальський Володимир мешкає у Білостоку, вул. Понятовського, дім Крагмана

Розсомаха – інженер, дружина якого роз'їжджає до Чехії, мешкає у Білостоку, вул. Фабрична № 5, і якийсь “Рибалка”, котрий часто їздить до Львова і

діячів були: депутат сейму, лікар Василь Дмитріюк (1890–1973), вчитель Павло Артемюк (майбутній єпископ Української автокефальної православної церкви Платон), Віктор Соловій (майбутній архієпископ Варлаам), полковник Олександр Базилевич (1891–1932), адвокат Василь Криницький (1888–?), правник Микола Яковенко (1886–?), міський чиновник Микола Крижанівський (1876–1940?), учитель Гнат Олексіюк (1861–1940) – батько відомого українського діяча Тиміша Олексіюка та інші. “Просвіта на Поліссі” була організатором просвітянських курсів, опікувалася українською приватною 7-класною початковою школою імені Олекси Стороженка в Бересті, сприяла популяризації національного театру, створенню мережі українських бібліотек.

* Микола Іванович Вьюн народився у 1895 р. у Яготині Полтавської губернії. Закінчив три курси механічного факультету Київської політехніки. Сотник 1-ї Запорізької дивізії. Жив у Бресті. Очоловав український кооператив у селі Страдечі Брестського повіту. Був секретарем брестського відділу УЦК. Помер у 1935 р. у Бресті.

** У 1921 р., після знищення представництва Української Народної Республіки, влада Речі Посполитої дала згоду на створення організації під назвою Український центральний комітет у Польщі (УЦК), який мав захищати інтереси колишніх вояків петлюрівської армії. З 1922 по 1928 р. представником УЦК у Поліському воєводстві був колишній керівник правового відділу канцелярії головного отамана Віктор Соловій (1891–1966). Пізніше представником став генерал Володимир Савченко-Більський (1867–1955), який жив тоді у Сарненському повіті. Десь у 1929 р. створено брестський відділ УЦК. З часом відділ посів “Хату Козака”, при ній бібліотеку і дитячий садок, організував українські свята і академії. Активними діячами були полковник Порфирій Силенко (1893–1977), капітан Микола Вьюн (1895–1935), підполковник Мусій Ященко (?–1932), Платон Король (1900–?) та інші.

У 1928 р. створено бюро проекту меліорації Полісся. Для праці у ньому до Бреста скерували випускників Української господарської академії у Подєбрадах (Чехословаччина) Івана Блуденка, Івана Гнйового, Миколу Феценка-Чопівського та інших. Вони стали активними діячами УЦК і “Просвіти на Поліссі”.

⁴ Там само. – Арк. 28.

Перемішля, а також і до Варшави, їх компетенція поширена на ціле Білостоцьке воєводство і мають своїх представників, наприклад:

у Гродні: Півко, який походить із Галичини, працює на фабриці тютюнових виробів (державній).

Волковиськ: колишній український офіцер Федоренко, який мешкає у домі священника православної парафії.

Крім того, при осередку О.У.Н. у Білостоку є секція білорусів – прихильників українців, яка недавно створена капітаном російської армії Миколаєм Дроздовським, котрий поки організує ту секцію, а сам є псаломщиком православної церкви у Білостоку, правдоподібно підтримує контакти з центральною організацією білорусів у Чехії, які об'єдналися з гетьманською організацією, а також з організацією Коновальця і з українською “Розбудовою Нації” і О.У.Н. Про згаданого у донесенні від 3 грудня п.р. Вьюна, який є інструктором з формування кадрів О.У.Н. на терені Полісся, актуальних інформацій не отримав.

Що стосується інформації від Петра Омельченка, то не вважаю їх актуальними, з його слів зрозумів, о конспірації українських націоналістів можливо він дуже знає, але я переконаний, що він служить агентом польської розвідки, а також відіграє мізерну роль у житті конспірації О.У.Н. на Поліссі, як і на других теренах, оскільки вельми часто роз'їжджає.

Гураль⁵

Alexander Ilyin. Ukrainian liberation movement in the reports of the Polish agent, “Gural”

The article presents the reports of Polish intelligence agent Dzheval Beck-Babieva on the Ukrainian liberation movement of the early 30s of the twentieth century, primarily on the activities of the OUN in Polissya, Pidliashshya, and Kholm region. It also analyzes the Ukrainian movement in Polissya, in the light of these reports.

Key words: OUN, Ukrainian military organization, Hetman Pavlo Skoropadskiy, Dzheval Beck- Babiev, Polissya, Brest.

Александр Ильин. Украинское освободительное движение в донесениях польского агента “Гураля”

В статье приводятся и анализируются донесения агента польской разведки Джевала Бек-Бабиева об украинском освободительном движении начала 30-х годов XX века, прежде всего о деятельности ОУН на Полесье, Подляшье и Холмщине.

Ключевые слова: ОУН, Украинская Военная Организация, гетман Павел Скоропадский, Джеввал Бек-Бабиев, Полесье, Брест.

⁵ ДАБО. – Ф. 1. – Оп. 10. – Спр. 260. – Арк. 27.